

Samfélagið þarf að standa sig betur gagnvart geðsjúkum

Óhafi er að segja að önnur hafi ségt á almenning eftir að fréttist að móðir væri grunuð um að hafa vottit í árn dóttur sinni hanaísar í vestræð Reykjavíkur í vor. Konan bjó ein með tvíum börnum sínum í hóli við Hagarnel og hafði átt við geðrískun að stríða um árabil. Eins og fram hefur komið í Morgunblaðinu hefur hún verið vinst á löngu-gæddelinni á Sogni.

Vöðverk í vestræðnum beinir sjónun mamma að því við hvaða aðstæður fólk í geðræsum vanda í sjálfstæðri búsetu býi. Hvers konar staðingur því stæði til bóla. Hvað sé langt að þens til að standa sig að jafn hörmulegr atburðir og í vestræðnum endurtaki sig ekki.

Vila brotalinn
Erftit er að segja til með fullri vissu hversu margt fólk með geðræsum vanda er í sjálfstæðri búsetu hér á landi. Tölur Tryggingastofnunar um örorku vegna geðraskana gefa þó nokkra hugmynd um stöðuna. Samkvæmt þeim hófu 2.237 konur verit metnar til 75% örorku vegna geðraskana (höfuð geðrískun sem fylgdi eða nægðis-sjúkdómssmeiningu) hann 1. desember árið 2003. Á sama tíma var sama tala fyrir karla samtals 1.943 karlar.

Fjöldi þeirra sem eru með 75% örorku vegna geðraskana hefur nær tvöfaldað á undanföllum 8 árum, þ.e. alla hófu 1.214 konur og 901 karl verit metin til 75% örorku vegna geðraskana 1. desember árið 1996. Hlutfall þeirra sem metnar höfuð verit til 75% örorku vegna geðraskana hafa komin úr 25% í 30% á tímabilinu og hjá körlum úr 21,3% í 42% þeirra sem metnar höfuð verit til 75% örorku. Á sama tíma jókst fjöldi nýrra 75% öryrkja vegna geðraskana hjá konum úr 68 árið 1996 í 182 árið 2003 og hjá körlum úr 51 árið 1996 í 134 árið 2003. Þrekar tölur um örorku vegna geðraskana eru að finna í grein eftir Sigrúð Thorauchs, sérfræming í heila- og taugasjúkdómum, og Sigrúð B. Stefánsson, sérfræming í geðlækningum og klínískri taugalæðisfræði, í nýjsta hefti Laeknablaðs.

Þess bera að geta að fjöldi fólks með geðraskanir í sjálfstæðri búsetu hefur ekki verið metin til 75% örorku, þ.e. tekið ekkert til áhrifaðs hóps. Sigrúðin Másson, formaður Geðhjálpar, segir að fjöldi fólks með geðraskanir sé stór og fari vaxandi.

„Athur á móti hef ég ekki undir höndum nákvæmar tölur um hvað við erum að taka um margu geðraskanir og er í dag. Við þurfum einmitt að gera vörðuleg á því að við nót utan um þennan hóp til að geta nálgast hann og höfuð upp á þjónustu.“ Sigrúðin segir samfélagið þarfa að standa sig mun betur gagnvart fólki með geðraskanir. „Öft er eins og vohættuþrótt eins og þann í vestræðnum þarfi til að almenningur og ráðgjafar fari að veita náðrum geðsjúkum fyrir sér. Þessir atburðir virkast þó ekki nasga til að stjórnmál vaki til lífins- og sjón vilja til að úrðota í verit.“

Hann segir að hvarf verit á þjónustu við geðsjúka heildarstær. Þ.e. þjónusta með samþyktum, inni á deildum, meðlimum og til í samfélaginu. „Brotalinn er því mibár viti. Eitt af því er að lækur gefa sér ekki átt náðnan tíma til að greina vandann og þörfina fyrir lyfjagjöf. Aðeðlingin af því er að stór hópur

Morgunblaðið/ÞÓK

Fjöldi þeirra sem eru með 75% örorku vegna geðraskana hefur nær tvöfaldað á undanföllum 8 árum.

Þjónusta við geðsjúka

- Meðal þeirrar þjónustu sem geðsjúkum stæund til bóla:**
- **Athværi** Rauða krossins fyrir geðfatlaða eru **Vin** á Hverföngun www.reddross.is/vin, **Dvíl** í Breiðuvannum www.reddross.is/dvil, **Lukar** á Höfuðvelli um laukur@reddross.is, **Laut** Þingvallastræti á Akureyri laut@stima.is.
  - **Hringisjá** www.hringisja.is í Háttinu býður upp á náms- og starfsæðurhæðing fyrir 18 ára og elðri.
  - **Hjálparnemi Rauða kross Íslands** 1717 býður upp á ókeypis þjónustu og ráðgjöf allan sóðarhringinn fyrir þá sem eiga við andlaga örðugtöla að stríða eða eru í sjálfsveigðisgjöðingum.
  - **Geðhjálpar** www.geðhjalfar.is eru hagsammasamtök geðsjúkra og aðstandenda þeirra. Félagið tekur m.a. félagsnáðstöð og móttömu við Þingstötu alla daga.
  - **Hugarf** www.hugarf.is í Drápalhöli er hópur einstaklinga sem í við þögn vandlamið að stríða en er á batavæðing og vill deila því með öðrum sem hafa slúga á málfermi.
  - **Heimskærnir Rauða krossins** heimssjúka fólk. Auk þess má benda á Bráðáttúka geðsjúka geðdeilar Landspítala – háskólagjúkráðs og heilugæðastofnu. Þessu þjónustu þjónu til átúttika og gera að sjáfsgöða ahandli tíni á heilugæðastofnunum.
  - Eins og Guðrún Elinasdóttir lægur Sigursteinin Másson ábættir að fólk með geðræsum vanda geti sína náðustu gagnvart myndrubum óþnum.

stæundur að halda tengslum við viðkomandi.
Geðteymi komið á fót
„Við í Geðhjálpar gengum því lengt með þá hugmynd í magnum að lægt yrði að koma á fót eins konar hreyfanlegu geðteymi til að veita fólki aðstoð og stuðning inni á heimilum. Við hefur þessi ökk okkur orðið að veruleika því eftir að nefnd ráðuneytisráða tók hugmyndina upp á sína arna hefur verið komið á slútu teinni innan heimahjúkrumanna.“
Sigrúð Bjarnadóttir, verkshásgjöf Geðteymisins, segir að geðteymið hafi verið rekið af Miðstöð heimahjúkrumanna innan Heilugæðastofnunar í Reykjavík frá því snemma í vor. „Við erum fjögur í teyminu,“ segir hún, „tveir hjúkrumfræðingar og tveir sjúkráðar. Starfsmenn var varla komin á fullt skráð áður en sumarfirri hófast í vor. Þess vegna getum við eim bætt við skjóðstæðingum. Við sínum um 30 manns og reiknum með að geta annað 14 til þjónuð eftir að starfsmenn verur komin á fullt skráð.“
Hvað er málsgun við getum stæund þó eftir því hvað mikla þjónustu hver einstaklingur þarf. Ég eðast ekki um að hópurinn eigi eftir að fyllast fljótt þegar meðferðaralíkur fara að taka við sér fyrir avör.“
Deðnar um þjónustuna berast að geðteyminu frá geðdeild Landspítala – háskólagjúkráðs, heilugæðastofnunum, heimahjúkrum, ljúghjúfum eða félagsþjónustum. „Ég fer yfir heituna, hef samband við viðkomandi og saman tímasetning við fyrstu heimáknina. Ég fer alltaf með verbandi tengili. Þ.e. annað hvort geðjúkrumfræðing eða sjúkráði úr geðteyminu, til að taka viðtal við viðkomandi í fyrsta skipti. Eftir fyrstu heimáknina fer tengiliðurinn eim til viðkomandi. Þámi heimáknanna fer eftir þörfinni hverju sínu. Hver heimáknin getur staðbó yfir í eina klukkustund fyrir utan skráningar, forðir og annað. Við reynum því að stilla því þenjng upp að við forum ekki í fötr heimáknir en 5 á hverjum dogi. Mikilvægur þáttur í starfsemi teymisins er einng samvinna við sína,“ heður hann afram og tekur fram að ekki með heður gleyma því hversu mikilvægt sé fyrir að

„Já, við höfum gert það,“ svarar Sigrúð þegar hún er spurt að því hvort hugað sé að samþyktum viðkomandi og hans náðustu í heimáknunum. „Sína við svo til að margir okkar skjóðstæðinga eru imi á samþykt. Þá horfir málið dæðlið öðrvæði við. Við höfum reyndar gefið Landspítala – háskólagjúkráðs og reynur sjúkráðali til að þjónunginn verit náð.“
Að lokum ská þess getið að í áðurnefndri grein í Laeknablaðinu kemur fram að geðraskanir hafi farið vaxandi á Íslandi. Þorff sé á að spæra við heit þjónu með aukandi áherslu á starfsendurhæfing og með stæðingum við þarfir fólks með geðraskanir og aðstanda áðerá að græna og meðhöðla avbráðar geðraskanir annema.

„Já, við höfum gert það,“ svarar Sigrúð þegar hún er spurt að því hvort hugað sé að samþyktum viðkomandi og hans náðustu í heimáknunum. „Sína við svo til að margir okkar skjóðstæðinga eru imi á samþykt. Þá horfir málið dæðlið öðrvæði við. Við höfum reyndar gefið Landspítala – háskólagjúkráðs og reynur sjúkráðali til að þjónunginn verit náð.“
Að lokum ská þess getið að í áðurnefndri grein í Laeknablaðinu kemur fram að geðraskanir hafi farið vaxandi á Íslandi. Þorff sé á að spæra við heit þjónu með aukandi áherslu á starfsendurhæfing og með stæðingum við þarfir fólks með geðraskanir og aðstanda áðerá að græna og meðhöðla avbráðar geðraskanir annema.

Þorff sé að spæra við heit þjónu með aukandi áherslu á starfsendurhæfing og með stæðingum við þarfir fólks með geðraskanir og aðstanda áðerá að græna og meðhöðla avbráðar geðraskanir annema.

ago@mbi.is